

PREGLEDNI ČLANAK
UDC 323.1:316.42
327:323.1
341.21

VANJSKA POLITIKA MALIH DRŽAVA – NORMATIVNA MOĆ KAO FAKTOR UTJECAJA U MEĐUNARODNIM ODNOSIMA¹

Dana Luša
Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti

Petra Mijić
Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti

SAŽETAK

Međunarodni odnosi, kao disciplina političke znanosti, samo su djelomice države smatrali glavnim subjektima budući da su se zapravo usmjeravali ponajprije na odnos i pozicioniranje velikih država u međunarodnoj zajednici. Male su države ostale na marginama znanstvenog interesa, ograničene različitim kvantitativnim i kvalitativnim determinantama, sposobnostima utjecaja i projiciranja moći u međunarodnim odnosima, te kao svojevrsne figure na šahovskoj ploči na kojoj iza glavnih poteza stoje velike sile. Ostvarivanjem jednog od najvažnijih ciljeva vanjske politike članstvom u NATO-u 2009. godine te neposredno prije ulaska u Europsku uniju u srpnju 2013. godine, Hrvatska je suočena s potrebom redefiniranja prioriteta vanjske politike, vodeći se pritom prednostima i ograničenjima položaja male države u međunarodnoj zajednici. U tom smjeru autori nastoje demarginalizirati znanstveni diskurs o malim državama usmjerujući se na sljedeće aspekte: (1) definiranje malih država i njihovo pozicioniranje u međunarodnoj zajednici (2) analizu vanjske politike malih država (3) istraživanje multilateralizma (povezivanja u saveze i regionalnog integriranja kao najučestalijih vanjskopolitičkih strategija malih država) (4) teorijsku analizu normativne moći kao faktora vanjskopolitičkog utjecaja malih država, te (5) na primjerima nordijskih država demonstrirati kako male države putem prenošenja normi povećavaju svoj utjecaj u međunarodnim

¹ Rad se temelji na istraživanju koje je Petra Mijić uz mentorstvo dr.sc. Dane Luša provela za svoj diplomski rad „Vanjska politika malih država: slučaj Islanda“ koji je obranila na Sveučilištu u Zagrebu, na Fakultetu političkih znanosti

odnosima, dajući istodobno smjernice za mogućnosti djelovanja Hrvatske kao buduće male članice EU-a.

KLJUČNE REČI: male država, vanjska politika, normativna moć, Sjeverna dimenzija

UVOD

Dvadeseto je stoljeće malih država. Razdoblje je to u kojem se broj država multiplicirao na više od 200 u svijetu i 40 u Europi, od kojih polovina broji manje od 5 milijuna stanovnika. Povijesno, egzistiranje država u međunarodnoj zajednici analizirano je u većoj mjeri kroz interpretaciju djelovanja velikih država, dok su se male pozicionirale u njihovoj sjeni na marginama znanstvenog interesa, ograničene nesposobnošću aktivnog utjecaja te djelujući reaktivno u međunarodnim odnosima. Tomu svjedoči i Melijanski dijalog kroz formulaciju kako „snažni čine ono što žele, a slabi ono što moraju“, čime je zapravo već prije 2 500 godina determiniran status malih država (Neumann, Gstöhl 2004, 14). Parafraziramo li Georgea Orwella „sve države su jednake, ali su neke jednakije od drugih“.

Pozivajući se na sposobnosti i resurse, Walt smatra kako velike države stvaraju saveze i održavaju ih, dok su u većini slučajeva male države tretirane kao objekti međunarodnih odnosa (Walt 1990). Kako su države kroz povijest svoju nezavisnost dugovale balansirajući ili jednoj zaštitničkoj sili, mnogi su predlagali da se Morgenthauovo djelo *Politics Among Nations* preimenuje u *Politics Among Great Nations* (Ibid, 14-17). Potrebu za proučavanjem utjecaja malih država u međunarodnim odnosima slikovito je opisao i Keohane istaknuvši da „ako Liliputanci mogu svezati Gulivera ili ga prisiliti da se bori za njih, moraju biti proučavani kao i divovi“ (Keohane 1969, 310).

Spomenuta je misao *spiritus movens* članka. Naime, kroz povijest su se međunarodni odnosi percipirali kao odnosi između velikih država s obzirom na njihovo proaktivno vanjskopolitičko djelovanje, kao i smanjenu osjetljivost na podražaje same strukture međunarodnih odnosa. U recentnoj prošlosti takve odrednice manifestirale su se kroz hladnoratovsku zaoštrenost determiniranu djelovanjem dviju supersila, kao i nastojanje velikih sila za izazivanjem američkog unipolarizma u posthladnoratovskom svijetu. Male države promatrane su ponajprije kroz realističke leće pozivanja na materijalne resurse, što je dovelo do njihova zanemarivanja u literaturi. Nadalje, ne postoji jedinstvena definicija malih država, njihova vanjska politika analizira se kroz sintagmu „malo je opasno“ (*small is dangerous*) u smislu nedostatnih kapaciteta, priklanjanja strategijama velikih sila, prihvaćanja već poduzetih rješenja, uključivanja u saveze i regionalnog integriranja s ciljem zaštite od prijetnji, preuzimanja postojećih normi

i politika te korištenja resursa velikih država. Ovim se člankom uz uvažavanje svih objektivnih ograničenja njihova vanjskopolitičkog djelovanja, daje prioritet sintagmi „malo je lijepo“ (*small is beautiful*) naglašavajući utjecaj malih država u međunarodnom sistemu, prednosti njihove veličine u administrativnom i kohezijskom smislu, mogućnosti profiliranja u određenim područjima kroz stvaranje normi i njihovo prenošenje na razinu međunarodne zajednice. Upravo takva percepcija malih država kao subjekata koji djeluju izvan svojih kvantitativno determiniranih mogućnosti predmet je analize.

U članku se polazi od hipoteze kako male države unatoč limitiranim resursima mogu ostvariti određen utjecaj u međunarodnim odnosima pozicionirajući se kao normativna sila (istodobno promovirajući nacionalne interese) na razini međunarodne zajednice kroz sljedeće korake: identifikaciju interesa i sužavanje prioriteta, definiranje ciljeva, investiranje u potrebne materijalne i nematerijalne resurse, sposobnost izbora niše u okviru koje razvijaju norme kao „instrumente“ vanjske politike, zagovaranje normi kroz diplomaciju, izgradnju koalicija i sposobnosti te u konačnici nalaženjem institucionalnog okvira za održavanje i daljnji razvoj normi.

RAZVOJ STUDIJA MALIH DRŽAVA U MEĐUNARODNIM ODNOSIMA

Literatura međunarodnih odnosa tradicionalno se bavi velikim državama, čime je pridonijela parcijalnom proučavanju država kao glavnih subjekata. Spomenuto uvelike odražava činjenicu dominacije velikih država u europskom sistemu 19. stoljeća kad su okupljajući se na kongresima ispisivale međunarodno pravo i krojile međunarodne odnose. Kako su iz takvih formi proizašli dokumenti s pravnom snagom, velika sila (*Great Power*) postala je svojevrsnom pravnom kategorijom (Neumann, Gstöhl 2004). Naime, kongres je označavao interakciju država s ciljem upravljanja sistemom, a upravo je takva diplomacija bila temeljna odrednica europske politike do 1848. godine te relevantna za razdoblje do Prvoga svjetskog rata (Holbraad 1971). Semantički isto potvrđuje i činjenica kako se do 20. stoljeća u svim europskim jezicima za države koristio izraz sila (engleski *power*, francuski *puissance*, njemački *Macht*, španjolski *poder*) (Neumann, Gstöhl, 2004). Nakon Prvoga svjetskog rata i stvaranja Lige naroda omogućeni su uvjeti za jačanje malih država s obzirom na liberalnu percepciju međunarodnog prava i multilateralnih organizacija kao onih od najveće važnosti za spomenute subjekte. No, početkom Drugoga svjetskog rata realistička teorija i sigurnosne studije vraćaju se na pijedestal teorijskog tretiranja međunarodne zbilje te su, unatoč velikom broju, male države bile predmetom

analize ograničenog broja studija (Höll 1983b,15). Stoga se tek kasnih pedesetih i ranih šezdesetih godina 20. stoljeća detektira početak teorijskog proučavanja malih država, koje je u velikoj mjeri bilo usmjereno na pitanja preživljavanja u sjeni velikih; da bi se kao posebna kategorija istraživanja profiliralo sedamdesetih godina, istodobno s procesom dekolonijalizacije, kad na međunarodnu scenu stupaju brojne male države.²

Christmas-Møller ističe kako proučavanje malih država nikada nije bio moderan pristup koji je privlačio pozornost velikih znanstvenika discipline (Christmas-Møller 1983, 3). Treba ipak naglasiti kako su osamdesetih godina s jačanjem neoliberalnog institucionalizma, koji je počeo izazivati predominaciju neorealizma i sigurnosnih studija (naglašavanjem ekonomskih pitanja, uloge međunarodnih institucija i apsolutne moći), postavljeni temelji za jačanje interesa za proučavanje malih država. One su, oslanjajući se na vještu diplomaciju i djelovanje u okviru međunarodnih organizacija, mogle ostvariti određeni utjecaj. Potom su krajem osamdesetih uslijedile tektonske promjene u međunarodnoj zajednici praćene novim izazovima sigurnosti koje su oslabile tvrdnje o veličini država i njihovim implikacijama popularne šezdesetih godina (Kirt, Waschkuhn 2001b, 23-25). Nadalje, s porastom modernih informacijskih tehnologija i postupnim uklanjanjem trgovinskih barijera u kontekstu globalizacije, kao i jačanjem regionalnih integracija, razvijalo se istraživanje vanjskih politika malih država. Krajem hladnog rata započinje i proces jačanja regionalnih integracija koje su obuhvaćale sve veći broj malih država nastalih u Srednjoj i Istočnoj Europi, što je poticalo interes za daljnji razvoj studija³ (Thorhallsson, Wivel 2000). S promjenama u međunarodnoj zajednici sve više jača socijalni konstruktivizam koji, pozivanjem na zajedničke vrijednosti, ideale i norme, otvara mnogo više prostora za proučavanje malih država i njihova utjecaja putem „meke moći“ (soft power) na međunarodnu zajednicu. No, s druge strane raspadom Sovjetskog Saveza primjetna je „okupa-

2 U tom razdoblju profilirali su se sljedeći autori: Robert L. Rothstein (1966), „Alignment, Nonalignment, and Small Powers: 1945-1965“; David Vital (1967), „The Inequality of States: A Study of Small Power in International Relations“, Annette Baker Fox (1969), „Small States in the International System, 1919-1969“, Robert O. Kohane (1969), „Lilliputians' Dilemmas: Small States in International Politics“, Maurice A. East (1973), „Size and Foreign Policy Behaviour: A Test of Two Models“.

3 U prva dva desetljeća nakon hladnog rata jača znanstveno zanimanje za djelovanje malih država kroz regionalno integriranje u obliku kontribucije sljedećih autora: Laurent Goetschel, (ed.) (1998), *Small States inside and outside the European Union: Interests and Policies*; Laurent Goetschel (2000), *Small States and the Common Foreign and Security Policy (CFSP) of the EU: A Comparative Analysis*, Anders Wivel (2005), „The Security Challenge of Small EU Member States: Interests, Identity and the Development of the EU as a Security Actor“, Clive Archer and Neill Nugent (2006), „Introduction: Does the Size of Member States Matter in the European Union“; Baldur Thorhallsson and Anders Wivel (2006), „Small States in the European Union: What Do We Know and What We Would Like to Know?“.

cija“ literature globalizacijom, u kojoj veličina jamči ultimativno spasenje, što je vodilo usmjeravanju na političko preživljavanje malih država (Jazbec 2001).

Iz kronološkog su pregleda očite povijesne disonancije u istraživanju malih država, što je rezultiralo brojnim neslaganjima i parcijalnim pristupima državama kao subjektima. Time je znanost međunarodnih odnosa, čija je osnovna zadaća u dinamici svjetskih kretanja pronaći one osnovne kategorije, zakonitosti i tendencije koje određuju razvoj i odrediti osnovne činitelje uz čiju se pomoć isti ostvaruje (Vukadinović, 2004: 16), osiromašena. Zaključno kao tri ključna aspekta za razvoj akademskog interesa za male države ističu se porast njihova broja u 20. stoljeću, uspješnost i prenošenje normi ponajprije na europsku razinu te rast svjesnosti o ulozi veličine u ljudskim organizacijama (Katzenstein 1991).

DEFINIRANJE MALIH DRŽAVA I NJIHOVA ULOGA U MEĐUNARODNIM ODNOSIMA

S obzirom na usporeni razvoj studija malih država (ali i kompleksnost problema manifestiranu kroz brojnost parametara njihove karakterizacije) ne postoji suglasnost oko njihove definicije. Neki autori (Neumann, Gstöhl, 2004, 14-16) posve simplificiraju odnose uvodeći negativnu definiciju, tj. definirajući ih onime što nisu. Posljedično, male bi se države mogle okarakterizirati kao sve one koje nisu velike. Međutim, time se otvara kompleksan problem razlikovanja malih, velikih, srednjih i mikrodržava u međunarodnim odnosima.

U analizama su korišteni kvalitativni ili subjektivni te kvantitativni ili objektivni pokazatelji čija partikularnost ili interakcija nije rezultirala jasno određenim mjerilima, kao ni prevladavanjem apsolutne ili relativne definicije malih država. Kvantitativni pristup definira države na osnovi mjerljivih kriterija od kojih su najčešće korišteni veličina populacije, potom površina i BDP, čime se dolazi do potpuno različitih interpretacija. Primjerice, Goetschel (1998) se poziva na populaciju manju od 10 milijuna prilikom karakteriziranja malih država, dok Pace malima smatra one države koje imaju manje od 3 milijuna stanovnika (Pace 2002, 27). Vital je s druge strane definirao male države pomoću gornjih granica – populacija od 10 – 15 milijuna u slučaju gospodarski napredne države i populacija od 20 – 30 milijuna u slučaju nerazvijene države (Vital 1967, 8). Zatim, kao kriterij određeni autori koriste primjerice broj glasova u Vijeću EU-a, definirajući kao male one države koje posjeduju manje od prosječnog broja glasova 27 članica (Magnette, Nicolaidis 2005). Kassimeris se fokusirao na definiciju malih država kao onih s populacijom manjom od 40 milijuna. Naime, upravo je populacija indikator za raspodjelu glasova u EU, veća populacija znači

i više glasova u tijelima i više utjecaja prilikom donošenja odluka (Kassimeris 2009, 88).

Drugi pak autori naglasak stavljaju na ekonomski i politički status. Primjerice, kao mala država izdvaja se ona koja ima mali ekonomski i politički utjecaj u EU u usporedbi s utjecajnim članicama poput Velike Britanije, Francuske ili Njemačke. U EU veličina je uglavnom određena s obzirom na ekonomsku i financijsku moć (BDP), političku moć (broj glasova), utjecaj na integracijski proces i odgovarajuće institucije te percepciju njihove moći od strane drugih članica. Male države imaju svoje prioritete unutar politika EU, primjerice proaktivne su u područjima snažnoga, dok su reaktivne u sferama limitiranog interesa (Thorhallsson, Wivel 2006, 653-654).

S druge strane, kvalitativni pristup manje je objektivan te prilikom definiranja država potencira njihov odnos sa širim okruženjem, koji uključuje razinu utjecaja koju država projicira, kao i samopercepciju te percepciju od strane drugih aktera. Tako Baechler definira male države kao one koje su karakterizirane pomanjkanjem utjecaja i autonomije u odnosu na velike države (Baechler 1998, 271). Možemo zaključiti kako time nije simplificirana njihova kategorizacija, međutim pomoglo se izgradnji percepcija i njihovu razumijevanju. Naime, države koje su male prema resursima koje posjeduju, ne moraju biti male po utjecaju i moći. Primjerice, racionalno korištenje diplomatskih, medijatorskih i brokerskih vještina može ojačati međunarodnu poziciju koju bi se od države s takvim resursima obično očekivalo. Zaključno, razvijajući kvalitativni pristup, Keohane je okarakterizirao male države kao one čiji vođe smatraju kako nikada ne mogu same ili u manjoj grupi utjecati na međunarodne odnose (Keohane 1969, 296), dok Mouritzen i Wivel ističu kako su male države determinirane prostorno vremenskim kontekstom, tj. zarobljene u konfiguracijama moći i njihovim institucionalnim ekspresijama (Mouritzen, Wivel 2005, 4).

Prema Berridgeu države su rangirane kao supersile, velike sile, srednje sile, male države i mikrodržave. Pozivajući se na spomenutu kategorizaciju, pojačava se kompleksnost problema karakteriziranja i izdvajanja kriterija za definiciju određene skupine država (Berridge 1997,10-21). Izraz mala sila upućuje na to da su male države postigle utjecaj u određenim područjima, dok su zaostale u drugim. Ne postoji niti konsenzus o definiciji mikrodržava, što vodi nejasnim i arbitrarnim granicama među kategorijama država. Neumann i Gstöhl sugeriraju kako su mikrodržave one koje tvrde da održavaju efektivnu suverenost, što često zna biti osporavano od strane drugih država, te koje ne mogu zadržati minimum prisutnosti u globalnoj zajednici s obzirom na limitirane resurse (sudjelovanje u međunarodnim organizacijama ili održavanje predstavništava u ključnim glavnim gradovima) (Neumann, Gstöhl 2004:6). Definijski se potom razlikuju države

prema apsolutnoj, tj. moći koju posjeduju i relativnoj, tj. moći koju projiciraju. Archer i Nugent nastoje postići kompromis predlažući kombinaciju objektivnih faktora poput veličine diplomatskog zbora i veličine BDP-a sa subjektivnim faktorima poput percepcije drugih država o veličini države i njezinoj sposobnosti (Archer, Nugent 2002, 2-3).

Nadalje, teoretičari međunarodnih odnosa definirali su djelovanje i utjecaj malih država u međunarodnoj zajednici vodeći se tradicionalnim teorijskim smjernicama kao i procjenama njihove sposobnosti. U tom smislu različiti konteksti favoriziraju različite varijable. Realistički diskurs naglasak stavlja na koncept moći i preživljavanja u međunarodnoj zajednici definirajući male države kao one koje zaostaju za velikima u smislu kvantitativnih pokazatelja, ne projiciraju dovoljno moći da bi utjecale na druge aktere, imaju najmanje mogućnosti za preživljavanje, stalno se nalaze u stanju straha od potencijalnog ugrožavanja suverenosti te se u vanjskoj politici moraju usmjeriti na zaštitu velikih država. Knudsen je identificirao šest ključnih varijabli za očuvanje autonomije malih država: strateški značaj, geografska lokacija, stupanj tenzija između vodećih sila, povijesni odnosi između male države i najbliže velike sile, politike ostalih velikih sila i postojanje multilateralnog okvira za sigurnosnu suradnju (Knudsen 1996b). Realisti stoga djelovanje malih država u međunarodnim odnosima vežu uz koncept sile i moći pozivajući se na oblike suradnje s velikim silama, ograničavajući time mogućnost njihova samostalnog vanjskopoličkog djelovanja i projiciranja znatnijeg utjecaja u međunarodnim odnosima (Neumann, Gstöhl 2004, 13-15).

Liberalni institucionalisti s druge strane ističu značenje međunarodnog prava i potrebu međudržavne suradnje kroz institucije. Kao osnovna linija neoliberalnih teorijskih pristupa ističe se usmjeravanje na formalnu ili neformalnu suradnju u okviru institucija, čime se stvaraju uvjeti za izgradnju mirnijeg svijeta (Kay 2006, 60). Analiziranjem relevantnih činjenica dolaze do zaključka kako se napori za međunarodnom suradnjom odvijaju unutar određenoga institucionalnog konteksta, čime institucije dobivaju na kredibilitetu, a time i mogućnost utjecaja malih država (*ibid.*). Liberalni diskurs dakle upućuje na to da bi male države trebale stremiti razvijanju regionalnih institucija i uključivanju u saveze s obzirom da ih veličina i osjetljivost teritorija čini podložnijima negativnim eksternalijama međuzavisnosti (Hansen 1997, 12). Kao predstavnici trećeg pravca konstruktivisti naglašavaju značenje diskursa, koji u slučaju malih država objašnjava njihove dvojbe i probleme te pokazuje zašto neke više oklijevaju, a druge su proaktivnije po pitanju europske integracije (Thorhallsson, Wivel 2006, 657). Najvažnija teza konstruktivizma, koja ga razlikuje od ostalih teorija, pokazuje da akcije država ovise o njihovim identitetima i interesima koji se mijenjaju. Dvije su osnovne teze konstruktivizma primi-

jenjene i na djelovanje malih država u međunarodnim odnosima: strukture ljudskog udruživanja određene su primarno zajedničkim idejama a ne materijalnim snagama, dok su identiteti i interesi koji služe svrsi aktera konstruirani tim idejama prije nego prirodno dani (Wendt 1995). Primjena teorije konstruktivizma na međunarodni sistem te djelovanje malih država predstavlja veliki izazov s obzirom da njime prema dominantnoj realističkoj teoriji uglavnom upravljaju samo interes i sila te da se percipira kao igra moći velikih država. Naime, iako egzistiraju međunarodno pravo i institucije, njihova sposobnost nadjačavanja materijalne baze moći i interesa je limitirana (Wendt 2006,216). U tom smislu male države prihvaćaju određene moralne vrijednosti i ideale te ih svojim konstantnim djelovanjem uzdižu na razinu normi, koje se interakcijom subjekata u okviru saveza ili organizacija dalje razvijaju u normativnu moć, time posljedično jačajući utjecaj malih država.

Realistička je kritika oštricu usmjerila na činjenicu da se i neoliberalni institucionalizam usmjerava na razlike u sposobnostima te da na neki način podržava argument kako su institucije formirane za i od strane moćnih država. Iako malim državama ostaje mogućnost lobiranja i formiranja „dnevnog reda“, razlike među sposobnostima usmjeravaju analitičare na ograničavanje njihova utjecaja. Stoga bi literatura međunarodnih odnosa kao i teorijski pristupi profitirali preusmjeravanjem pozornosti na kvalitativnu analizu, tj. na sredstva koja su dostupna malim državama da ostvare utjecaj i projiciraju normativnu moć – poput dobrog imidža, diplomatskih aktivnosti, liderske i administrativne sposobnosti (Thorhallsson 2000, 8 -10).

VANJSKA POLITIKA MALIH DRŽAVA

Vanjska politika složena je aktivnost u kojoj se isprepleću različiti motivi, utjecaji i sadržaji, što implicira poteškoće prilikom definiranja samog pojma, čemu u slučaju malih država dodatno pridonosi njihovo nejasno pozicioniranje u međunarodnim odnosima. Vukadinović definira vanjsku politiku kao organiziranu aktivnost države kojom ona nastoji maksimalizirati svoje vrijednosti i interese spram drugih država i ostalih subjekata koji djeluju u vanjskom okruženju (2005, 17). Dimitrijević i Stojanović vanjsku politiku su okarakterizirali kao aktivnost u kojoj jedan subjekt međunarodnih odnosa stupa u međusobne odnose s drugim takvim subjektima (Dimitrijević i Stojanović 1977, 198), dok istu Modelski definira kao skup inputa, tj. svega onog što ulazi u središte vanjskopolitičkog odlučivanja i outputa kao rezultata odnosno politika koje izlaze iz tog središta (Modelski 1962, 6-7). U literaturi, prema Milardoviću, postoje različiti tipovi vanjske politike. Prvi tip je *vanjska politika interesnoga maksimiranja*, tj. ostvarenja

nacionalnih interesa posredstvom moći, ponekad i na štetu drugih država. Taj je model vanjske politike blizak nekim realističkim shvaćanjima toga pojma i fokusiranju na djelovanje velikih država. Drugi tip vanjske politike je *optimiranje nacionalnih interesa*, utemeljeno na interesnom izjednačavanju i kompromisu. Taj bi se tip mogao objasniti jezikom teorije igara s nultim rezultatom, koji više odgovara djelovanju malih država u međunarodnim odnosima (Milardović 1997).

Kako ne postoji konsenzus vezan uz definicije malih država, izazovno je i determinirati njihovu vanjsku politiku. Naime postavlja se pitanje treba li se prilikom analize voditi veličinom, populacijom, ekonomskim i vojnim pokazateljima, je li logičnije analizirati sistemsku ulogu međunarodnih organizacija kojima su većinom orijentirane ili se baviti individualizmom same države? Tim nedoumicama svjedoči i postojeća literatura koja se situirala u dihotomiji analize velikih sila i njihovih manjih susjeda u vanjskopolićkom djelovanju. Kao i prilikom definiranja malih država, većina istraživanja njihove vanjske politike ograničena je raspravama o kvantitativnim i kvalitativnim pokazateljima, pitanjima moći i formiranja saveza, dok su se pojedini autori bavili imidžom i djelovanjem njihovih istaknutih državnika kao promicatelja normi (Ethridge 2004, 3).

Velika dvojba teoretičara vanjske politike malih država (Vital, 1967, Keohane 1969, East 1965) vezana je uz pitanje jesu li male države, s obzirom na objektivne pokazatelje ekonomske, političke i vojne dimenzije, sposobne razvijati i provoditi posebne vanjskopolićke strategije, ili njihovo djelovanje u međunarodnoj zajednici ovisi o procesu povezivanja u saveze, regionalnog integriranja i egzistiranja u sjeni vanjskopolićkog djelovanja velikih sila? Primjerice, East istražuje stupaju li male države u saveze kako bi ostvarile vanjsku zaštitu ili se koriste okvirima saveza kako bi proizvele promjene i utjecale na međunarodne odnose, tj. djelovale kroz normativnu moć (East 1973, 556-576).

Prva generacija literature koja je sustavno adresirala vanjske politike malih država bila je usmjerena na dva pitanja: definiciju i nedostatak moći. Primjerice, Vital je u svojoj studiji iz 1967. godine pokušao detektirati neke praktične političke implikacije materijalne nejednakosti država (Vital 1967, 3). Nicolae je istaknuo kako male i srednje države često brane moralne norme povelje UN-a i druge oblike običajnoga međunarodnog prava uključujući načela suverenosti, nezavisnosti i nemiješanja, ukazujući na korištenje normativne moći kao sredstva utjecaja u međunarodnim odnosima (Nicolae 1971). Međutim, modernu analizu vanjskih politika malih država u Europi inicirala je Annette Baker Fox u knjizi *The Power of Small States* iz 1959. godine postavivši pitanje kako su vlade malih država poput Švedske, Švicarske, Irske i Portugala izbjegle uključivanje u Drugi svjetski rat. Odgovor se nameće putem djelovanja sposobne diplomacije i povoljne

geostrateške lokacije te uspjeha u uvjeravanju velikih sila kako je kontinuirana neutralnost od strane dijela malih država njihova prednost (Carlsnaes 2007, 10). Prema Neumannu i Gstöhl cijela grana istraživanja bavi se pitanjem koje politike mogu pomoći sprječavanju ili reduciranju posljedica veličine. Glavna hipoteza američkih analitičara bila je da se države slične veličine ili moći ponašaju na sličan način u svojim vanjskim politikama te da se procesi donošenja odluka takvih država razlikuju od onih snažnijih (Neumann, Gstöhl, 2004). No, praksa djelovanja u međunarodnim odnosima opovrgnula je spomenutu hipotezu s obzirom da ne postoji jamstvo da se male države ponašaju slično. Primjerice, iako su sve nordijske države male njihovo vanjskopolitičko ponašanje karakterizirale su razlike: Švedska i Finska su se izjasnile za neutralnost, dok su Norveška i Danska pristupile NATO-u.

Vital je detektirao tri vanjskopolitička izbora malih država: pasivnu strategiju odustajanja, aktivnu mijenjanja okoline u svoju korist i defenzivnu s ciljem očuvanja statusa quo (Vital 1967, 8). Vogel je pak razradio strategije kojima država može spriječiti ili reducirati posljedice nedostatne veličine: izbjegavanje rastuće međuzavisnosti, izbjegavanje visoke vanjske ovisnosti kroz selektivnu vanjsku politiku koja štedi resurse, ali povećava prestiž, te izbjegavanje vanjskih određenja, primjerice neutralnosti (Vogel 1979). Rosenau je definirajući vanjsku politiku kao adaptivni oblik ponašanja identificirao 4 moguća vanjskopolitička ponašanja država: 1) popustljivo (odgovara se uglavnom na vanjske promjene i zahtjeve), 2) beskompromisno (odgovara se na unutarnje promjene i zahtjeve), 3) promotivno (promjene i zahtjevi iz obje okoline mogu se ignorirati jer se poništavaju) i 4) prezervativno (odgovara se na promjene i zahtjeve iz obje okoline) (McGowan, Gottwald, 1975, 474).

Björkdahl je u svojim analizama usmjerio pozornost k normativnoj moći malih država i njihovoj sposobnosti korištenja rotirajućeg predsjedništva EU-a kao taktike vanjskopolitičkog utjecaja. Treba istaknuti kako u ograničenim uvjetima mala država uspješno reagira na pritiske izvana i nastoji pronaći načine za vođenjem samostalne vanjske politike (Björkdahl, 2008). Međutim, sama priroda vanjske politike država morala se mijenjati u naletu novih izazova te su male države morale pronaći sredstvo odgovora na nove uvjete razvijajući prirodni mehanizam suradnje. Upravo u tom smislu diplomacija postaje glavna u organizacijama gdje vlada pravilo o jednom glasu po državi. Stoga se male države više ne može promatrati kao strukturalno nejake Liliputance, nego kao aktere sposobne individualno djelovati. Naime korištenje „meke moći“ čini fizičku veličinu države nebitnom, promovira se ekonomsko politički potencijal, model dobre vladavine i poreznih oaza te diplomatskog predstavništva (Skander 2010).

Vežano uz ponašanje malih država u Europskoj uniji, Thorhalsson primjećuje razlike u percepciji zajedničkih politika između malih i velikih članica te načinu međudjelovanja s Europskom komisijom. Razloge za takve razlike moguće je pronaći u nedostatku osoblja, ekspertize i drugih resursa praćenja svih pregovora, što u konačnici vodi malim državama koje postaju reaktivne u mnogim područjima, ali istodobno proaktivne u onim koje smatraju prioritetnima (Thorhalsson 2006, 218).

Pojedini autori ističu kako, bez obzira na sve prednosti, male države u konačnici ostaju na milost i nemilost sustava; naime duge države u njihovom susjedstvu uglavnom će definirati pravila igre. S obzirom na polazne točke vanjskopolitičkih analiza koje su uglavnom usmjerene na slabosti malih država, očekivalo bi se da iste zagovaraju institucionalizaciju međunarodnih odnosa koja bi omogućila okvir u kojem su svi akteri nosioci jednakih prava i dužnosti, norme i pravila formalizirani te omogućen pristup resursima koje uglavnom posjeduju velike države (Wallace 1999). Biti dijelom Europske unije ili s njom blisko surađivati omogućava malim ili srednjim državama veću ulogu nego što bi imale sukladno moći u tradicionalnom smislu. Spomenuto predstavlja osnovni razlog njihova priključivanja savezima ili regionalnim integracijama kao okosnici vanjskopolitičkog djelovanja, tj. prema realistima, preživljavanja u međunarodnoj zajednici. Kombinacijom teza liberalnog institucionalizma i konstruktivizma u članku se ističe kako male države uz reakciju na politiku saveza i preuzimanje politika institucija, mogu djelovati i proaktivno projicirajući norme na razinu međunarodne zajednice te koristeći institucije za njihovu standardizaciju.

MULTILATERALIZAM KAO VANJSKOPOLITIČKA STRATEGIJA MALIH DRŽAVA

U analizama vanjskih politika malih država polazi se od hipoteze kako savezi i međunarodne organizacije predstavljaju najizgledniji okvir njihova djelovanja u međunarodnoj zajednici u smislu mogućnosti maksimalizacije interesa. U traženju dokaza prije svega se treba osvrnuti na teorijsko objašnjenje razloga njihova povezivanja. Naime, većina teorijskih pristupa savezima kao osnovni razlog navodi želju da se okupe sposobnosti dviju ili više država u strahu od moći ili prijetnje koju predstavlja druga grupa država ili država pojedinačno (Walt 1990).

Pregledom relevantne literature dolazi se do zaključka da ne postoji jedinstvena definicija saveza koja bi se dalje mogla teorijski elaborirati vežano uz vanjskopolitičko djelovanje malih država, s obzirom na to da su sve u svom opsegu poprilično široko postavljene. Liska primjerice saveze definira kao centralne i konstantne fenomene u međunarodnoj povijesti

promatra li se njihovo postojanje za vrijeme srednjega vijeka, vladavine Bismarcka ili Napoleona, ističući kako je nemoguće razgovarati o međunarodnim odnosima bez referiranja na saveze. Isti autor vidi savez kao formalno udruženje dviju ili više država usmjereno protiv prijetnje treće, uglavnom snažnije (Liska 1968, 12). Holsti, Hopmann i Sullivan saveze pak percipiraju kao univerzalne komponente odnosa između političkih jedinica (Holsti, Hopmann i Sullivan 1973, 2) bez obzira na vrijeme i mjesto, dok Bergsmann donosi pozitivnu konotaciju definirajući savez kao eksplisitni dogovor među državama na području nacionalne sigurnosti u okviru kojeg partneri obećavaju zajedničku pomoć u obliku kontribucije resursa u određenim slučajevima čija je pojava nesigurna (Bergsmann 2001, 22-18).

U svom djelovanju savezi se suočavaju s tzv. dvostrukim strahom: napuštanja (*abandonment*) i zarobljavanja (*entrapment*). Pojednostavljeno, postoji strah zemalja članica, posebice malih država, da će biti napuštene od strane svojih saveznika u trenutku opasnosti ili da će na neki način biti uvučene u ispunjavanje savezničkih obveza koje su od marginalnog značenja za njihovu sigurnost. S manjom ovisnošću države u pogledu sigurnosti veća je mogućnost akcije i pregovaračke snage unutar saveza, što se često ističe kao slabost vanjskopolitičkog djelovanja malih država (Dougherty i Pfaltzgraff 2001; 536-537).

Iz realističke perspektive male države biraju neutralnost ili pridruživanje savezima kako bi ostvarile svoju sigurnost. Christensen i Snyder ističu kako se u uvjetima multipolarnosti pojavljuju dvojbe *chain gang* i *buck passing*. Naime, relativna jednakost saveznika u multipolarnom sistemu upućuje na činjenicu da je njihova sigurnost međusobno isprepletena. Stoga poput članica lančane bande svaka od država ulazi u rat na strani saveznice čiji bi poraz ujedno značio i znatno smanjivanje njezine sigurnosti. Spomenuti autori tvrde kako se države uključuju i u *buck passing* kako bi profitirale od napora drugih država za balansiranjem te smatraju kako se objašnjenje dvojbi *chain gang* i *buck passing* nalazi u omjeru u kojem države sebe smatraju ranjivima (Christensen i Snyder 1990, 138-168). Što je veća ranjivost, veća je mogućnost bezuvjetnog vezanja i obrane saveznika koji je napadnut. Što je manja ranjivost, veća je vjerojatnost da će *pass the buck* (predati odgovornost).

S druge strane, Walt smatra da je zahtjev za balansiranjem kako bi se ostvarila sigurnost od prijeteće strane vjerojatniji od akomodacije. Te dvije opcije naziva balansiranjem (*balancing*) i „uskakanjem na vlak“ (*bandwagoning*) (Walt 1990, 5). Naime država koja se angažira u balansiranju udružuje se s drugima protiv prevladavajuće opasnosti, dok se država koja provodi *bandwagoning* priključuje izvoru opasnosti. Walt također ističe kako je balansiranje uobičajenije od „uskakanja na vlak“ te da što je snažnija država, veća je njezina tendencija k balansiranju ili savezništvu s

drugim državama kako bi se nosila s opasnostima politički dominantnih sila. S druge strane, što je država manja, to je vjerojatnije njezino nastojanje za „uskakanje na vlak“ s obzirom na to da malo pridonosi snazi obrambene koalicije (*ibid.*, 17).

Waltz kroz realističku prizmu smatra kako se savezi formiraju s ciljem balansiranja moći te da će se treće strane vezati uz manju/slabiju državu protiv one jače. Zatim Walt modificira spomenuti argument stavljajući naglasak na balans prijateljstva; naime on ističe kako će se treće strane vezati s manjom/slabijom državom protiv one jače samo ako se ona od treće strane percipira kao prijatelj. Ukratko, realisti se u analizi saveza vode načelima moći i interesa kao razloga njihova stvaranja i nestajanja (*ibid.*). Teorija neoliberalnog institucionalizma sintagmom *institucije znače* (*institution matters*) promovira suradnju među članicama saveza, tj. funkcije koja mu omogućuju prilagodbu suvremenim zbivanjima (Haglund 1995, 651-674). Povratkom u hladnoratovsko razdoblje zamjećuje se posebice organizacijska strukturu NATO-a, koji je uz specifična sredstva odgovora na vanjske prijatelje (artikulirana kroz članak 5, strategiju fleksibilnog odgovora te visoke spremnosti), razvio i opća sredstva (transparentnosti, političkog odlučivanja i konzultacija u okviru Sjevernoatlantskog vijeća, integrirane vojne strukture, interoperabilnosti, logistike i zajedničke ekonomske infrastrukture) koja su mu omogućila prilagodbu posthladnoratovskim okolnostima. Teoretičari konstruktivizma bave se pitanjem kako međunarodne institucije uče normama i mijenjaju državne preferencije. Upravo su zagovaratelji spomenutog pristupa bili najmanje zatečeni uspjehom i širenjem NATO-a u posthladnoratovskom razdoblju. Naime, vremenom je Savez pomogao izgraditi sigurnosnu zajednicu koju vezuju zajedničke vrijednosti demokracije, kapitalizma, vladavine zakona, poštovanja prava nacionalnih manjina te mirnog rješavanja međunarodnih sporova, čemu su težile male države (Waterman, Zagorcheva, Reiter 2001/2002, 221-235).

Za male države odluka u povezivanju u saveze ovisi o prosudbi jesu li sveobuhvatni benefiti veći od troškova. Postavlja se pitanje koje su prednosti pristupanja malih država u saveze nakon kraja hladnog rata, a koje ostanka izvan te koliki utjecaj imaju unutar saveza i po kojim pitanjima? Kao primjer ističe se međunarodno pozicioniranje malih država Srednje i Istočne Europe, koje su se ostvarivanjem neovisnosti našle pred sljedećim vanjskopolitičkim opcijama:

- oslanjanje na vlastite nacionalne snage s obzirom na neugodne lekcije iz prošlosti: opcija koja se najčešće interpretirala kao neutralnost te koju je većina parlamentarnih stranaka odbacila

- stvaranje institucija koje bi osiguravale snažnu regionalnu suradnju na području obrane i sigurnosti, opcija koja je odbijena zbog straha od kreiranja alternative NATO -u

- prihvaćanje NATO-ovog „sigurnosnog kišobrana“ unatoč činjenici da sukladno procjenama nijedna država u regiji nije bila suočena s izravnom vojnom prijetnjom, opcija koja je u konačnici prevladala (Balogh 1999, 186-196)

Uzimajući u obzir sigurnosne, ekonomske i političke posljedice sukoba u regiji jugoistočne Evrope one su kroz djelovanje u najvećem vojno-političkom savezu svijeta nastojale materijalizirati sljedeće interese: participiranje u procesu kreiranja globalnih političkih odluka, ulogu izvoznika a ne samo korisnike sigurnosti, ekonomske pogodnosti, jačanje mogućnosti ulaska u Europsku uniju te izgradnju sigurne i stabilne regije.

Učinak članstva malih država ovisi o obliku saveza i međusavezničkim odnosima. Rothstein ističe kako su za male države multilateralni i miješani savezi (najmanje dvije velike sile i jedna mala država) atraktivniji, s obzirom na mogućnost da predstavljaju nešto više od fasade za politiku velikih zemalja. Ujedno, u situaciji gdje je moć raspršena, jača potencijal malih država za ostvarivanjem utjecaja i projiciranjem normi na razinu saveza (Rothstein 1968). Mosser nastoji ilustrirati kako je mogućnost utjecaja male države u savezima i organizacijama zanemarena u vanjskopolitičkim analizama. Naime, usmjeravanje na moć, a ne na utjecaj države u međunarodnom sistemu, vodilo je tomu da se odbaci mogućnost da male države mogu strateški djelovati kako bi očuvale svoju sigurnost, istodobno pridonoseći stabilnosti i učinkovitosti međunarodnih organizacija (Mosser 2001, 63-84). U brojnim su slučajevima male države uspjele ostvariti utjecaj u organizaciji uz postojanje pravila i procedura donošenja odluka. Štoviše, ponekad su i bolje organizirane, fleksibilnije, a osoblje je s obzirom na limitiran budžet sklono improviziranju i brzom reagiranju. Posebice se to odnosi na mogućnost lobiranja, konzultacija i korištenje mehanizama s ciljem projiciranja normi među članicama organizacija/saveza te ostvarivanja utjecaja u međunarodnim odnosima kroz korištenje normativne moći.

NORMATIVNA MOĆ KAO FAKTOR UTJECAJA MALIH DRŽAVA U MEĐUNARODNIM ODNOSIMA

Podrobnijim analiziranjem vanjskopolitičkog djelovanja malih država ugrađuju se konstruktivni elementi u hipotezu kako se iste ne priključuju savezima i organizacijama isključivo kako bi profitirale od zajedničkih resursa te osigurale preživljavanje, nego s ciljem doprinosa sveukupnoj normativnoj moći organizacije, tj. korištenja svoje normativne moći kao faktora utjecaja u međunarodnoj zajednici. Stoga se postojećim sintagmama „*malo je lijepo*“ i „*malo je opasno*“ dodaje nova – „*malo je korisno*“. Kako male države mogu pridonijeti sveukupnoj normativnoj moći zajednice? Kako

s obzirom na limitirane financijske i ljudske resurse mogu razviti vlastitu normativnu moć i učiniti je održivom kroz djelovanje u savezima ili organizacijama? Normativna moć više je od obične definicije da netko „čini dobro“. Naime, država koja želi projicirati svoju normativnu moć treba posjedovati moralni autoritet, politički kapital i sposobnost građenja normi.

Zupančič definira normativnu moć kao normativnu, civilizacijsku i etičku moć aktera koji je provode kako bi promijenili normativna uvjerenja i postavili normativne standarde kroz proces difuzije norme. Prema teoriji male države nemaju toliko resursa kao veće kako bi ostvarile svoje vanjskopolitičke interese, međutim jedna od prednosti za one koje su ostvarile određeni stupanj razvoja jest oslanjanje na normativnu moć (Zupančič 2011, 60-63). Björkdahl vidi normativnu moć kao onu koja počiva na moći ideja i normi te koja je povezana s konceptom civilne, „meke moći“, kao i spoznajom idejnom moći (Björkdahl, 2007: 3).

Promocija normi strategija je za postavljanje međunarodnih normativnih standarda i utjecaja na svjetski poredak. U polaznoj hipotezi istaknuto je kako male države koriste izgradnju normi kroz sljedeće korake: izbor niše u okviru koje razvijaju norme kao temelje vanjske politike, zagovaranje normi kroz diplomaciju, izgradnju koalicija i sposobnosti te u konačnici nalaženjem institucionalnog okvira za održavanje i daljnji razvoj normi (Zupančič 2011, 59). Kao način konceptualizacije normativne moći ističe se sposobnost generiranja i širenja normi s ciljem promjene normativnih uvjerenja i postavljanja normativnih standarda kroz proces zagovaranja normi (*norm advocacy*). Samo zagovaranje normi pojavljuje se kao oblik neprisilne, jasne i uvjeravajuće argumentacije koja može biti korištena da bi se podigla moralna svjesnost o tome što je dobro za činiti (Checkel 2005). Idealno, norme su izvezene iz domaćeg konteksta na međunarodnu razinu, gdje su uspješno institucionalizirane i prihvaćene od strane drugih članica (Borzel 2002).

Mala država mora postaviti primjer konzistentnim implementiranjem, zagovaranjem i promoviranjem politika koje su usklađene s vrijednostima koje njeguje (Zupančič 2011, 64). Stoga, ako želi biti percipirana kao utjecajna u međunarodnim odnosima, trebala bi se oslanjati na normativnu moć uvijek, a ne samo kad joj odgovora (kao primjer ističe se potpora Slovenije euroatlantskom integriranju regije Zapadnog Balkana). Nadalje, u oslanjanju na normativnu moć male države bi se trebale usmjeriti na dostižnije političke ciljeve prije negoli na dugoročne i preambiciozne koji lako mogu izbljedjeti nedovoljnim isticanjem (Hrvatska je kao predsjedavajuća Vijeća sigurnosti UN-a pokrenula tematsku raspravu o prijetnji međunarodnom miru i sigurnosti kao posljedici terorističkih akata). Upravo spomenuti primjer pokazuje kako bi mala država trebala ojačati svoju ulogu u okviru

međunarodnih organizacija u određenim područjima i izbjeći nepotrebno trošenje energije i resursa u pitanjima gdje druge zemlje mogu više pridonijeti (*ibid.*, 75).

U nastojanju za prenošenjem normi na razinu EU-a koje se stavljanjem na „dnevni red“ mogu etablirati kao svojevrsna normativna moć, za male države odlučno je stvaranje koalicija. Primjerice, Finska je uspješno djelovala u smjeru stvaranja koalicije za promociju Sjeverne dimenzije (Northern Dimension) (Arter 2000), Švedska za politiku zaštite okoliša i prevenciju sukoba (Björkdahl 2008), a tri skandinavske zemlje u razvoju Europske sigurnosne i obrambene politike (Jakobsen 2009). Nadalje veliku ulogu u promicanju normi i ostvarivanju utjecaja ima i način glasanja, na razini EU-a metoda kvalificirane većine primjenjuje se na većinu područja politike što ne odgovara interesima malih država, dok primjerice u UN-u jednoglasnost omogućava jednaka prava svima. Kao sljedeći bitan aspekt na razini EU-a ističe se predsjedavanje Vijećem EU-a koje omogućava malim državama da šest mjeseci, (unatoč činjenici da su gotovo 70% „dnevnog reda“ naslijedile) svoje interese projiciraju na razinu zajednice. Naime, predsjedavanje može biti na neki način prevedeno u normativnu moć kroz mogućnost promoviranja nove politike i okvira kao alata za male države (Bengtsson i dr. 2004, 314). Primjerice, Finska je iskoristila svoje predsjedavanje kako bi ostvarila veću transparentnost, učinkovitost i jednostavnost donošenja odluka u EU, kao i „progurala“ inicijativu Sjeverne dimenzije (*ibid.*). Portugal je koristio predsjedavanje kako bi ojačao zajedničku strategiju prema Mediteranu (Edwards, Wiessala 2001), dok se dansko predsjedavanje usmjerilo na proces širenja. Analiza programa slovenskog predsjedavanja, prema Zupančiču, otkriva praznine u mnogo aspekata, uz iznimku uspješnog procesa ratifikacije Lisabonskog ugovora koji je istaknula kao prioritet. Od ostalih ciljeva izdvajali su se: akcija suočavanja s pitanjima energetske i klimatske promjene, daljnja implementacija Lisabonske strategije, daljnje širenje EU-a i jačanje suradnje sa zemljama u južnom i istočnom susjedstvu te podržavanje interkulturalnog dijaloga; dok područje Zapadnog Balkana nije bilo među prioritetima. Zupančič stoga zaključuje kako je slovensko predsjedavanje Vijećem EU-a u prvoj polovini 2008. godine predstavljalo idealnu priliku doprinosa normativnoj moći EU; međutim Slovenija je propustila jedinstvenu mogućnost da se pozicionira u europskim odnosima prezentirajući dugoročni plan djelovanja (Zupančič, 2011). S druge strane, Udovič i Svetličič ističu kako je Slovenija za vrijeme predsjedavanja, unatoč slaboj administrativnoj moći, uspjela realizirati svoje nacionalne interese pronalazeći niše u određenim područjima te postavljanjem ambicioznog programa i prioriteta predsjedništva. Time je ostvarila veću vidljivost u međunarodnim odnosima (Udovič, Svetličič 2011).

Iskustva upućuju na to kako male države pod određenim okolnostima mogu projicirati utjecaj na politiku Europske unije (Jakobsen 2009: 86) ako posjeduju reputaciju predvodnika, uvjerljive argumente, sudjeluju u izgradnji koalicija te posjeduju dovoljno sposobnosti da podupru inicijative Unije. Nadalje poželjno je davanje prednosti politikama EU-a kako bi imale dovoljno administrativne snage zagovarati svoje interese. Sukladno tome, male države nastoje biti proaktivne u pregovorima gdje imaju važne ekonomske i političke ciljeve te u tom smislu projicirati norme, dok velike države nastoje biti aktivne u svim sektorima (Thorhallsson 2000).

Članice EU-a koriste se institucionalnim okvirom kako bi svoje nacionalne ili regionalne interese implementirale na međunarodnu pozornicu, posebice male države koje time žele međunarodno ojačati svoju moć. Naime, kad bi djelovale samostalno, to bi oslabilo mogućnost promoviranja njihovih politika. Stoga su nordijske zemlje uvijek pokušavale zajednički provoditi svoju vanjsku politiku u okviru EU-a, predstavljajući uspješan okvir subregionalne suradnje koja se „prelila“ na zajednicu. Upravo je Sjeverna dimenzija primjer kako male države mogu koristiti svoj koalicijski potencijal za izgradnju normativne moći te time ostvariti utjecaj (Tunkrova 2005, 6). Uspjeh nacionalnih strategija malih država u promoviranju normi podrazumijeva niz faktora primjerice visoku razinu aktivnosti koje jačaju njihovu poziciju u političkom procesu, uključenost u europske i međunarodne političke mreže, uz materijalne posjedovanje i nematerijalnih resursa poput ekspertize i znanja te inovativnih ideja u određenom području, specijalizaciju u prioritetnim područjima i provođenje konzistentne vanjske politike.

U članku se krenulo od pitanja koliko su male države utjecajne u međunarodnim odnosima. Nastojalo ih se kroz pregled literature i različitih definicijskih parametara pozicionirati u međunarodnoj zajednici te odrediti glavne strategije njihovog vanjskopolitičkog djelovanja. Zatim je pozornost usmjerena na vezivanje u saveze i pridruživanje međunarodnim organizacijama kao na procese ne samo preuzimanja normi, nego i prenošenja istih te njihova institucionaliziranja u međunarodnoj zajednici, čime mala država koristi normativnu moć kako bi ostvarila značajniji utjecaj. U zaključku članka analizirajući primjer nordijskih država procjenjuje se kako mala država (poput Hrvatske) može eksploatirati svoje sposobnosti i resurse te preuzeti proaktivniju ulogu projiciranja normativne moći.

NORMATIVNA MOĆ NORDIJSKIH DRŽAVA: SJEVERNA
DIMENZIJA (*NORTHERN DIMENSION*) I PREVENCIJA
KONFLIKATA

Sjeverna dimenzija predstavlja inicijativu Europske unije o međugraničnim i vanjskim politikama nordijskih, baltičkih država i Rusije. Ona odgovara na posebne izazove i prilike koje se pojavljuju u spomenutim regijama te stremi jačanju dijaloga između EU-a i država članica – sjevernih zemalja povezanih s EU-om kroz Europsko ekonomsko područje (Norveška i Island) i Rusije. Kao ključni prioriteti suradnje ističu se: ekonomija i infrastruktura, ljudski resursi, edukacija, kultura, znanstveno istraživanje, zdravlje, okoliš, nuklearna sigurnost, međugranična suradnja, regionalni razvoj te pravosuđe i unutarnji poslovi.⁴ Sjeverna dimenzija je potvrđena kao važno pitanje politike EU-a na sastanku Europskog vijeća u Luksemburgu 1997. godine; zatim je koncept poprimao sve konkretnije oblike, primjerice za vrijeme predsjedavanja Finske EU-om održana je ministarska konferencija, Europsko vijeće u Helsinkiju 1999. godine pozvalo je Komisiju da predloži Akcijski plan, da bi u travnju 2001. Švedska kao predsjedavajuća u suradnji s Europskom komisijom organizirala drugu ministarsku konferenciju Sjeverne dimenzije u Luksemburgu. Obnovljena politika predstavljena je u Helsinkiju u studenom 2006. godine kroz snažnu vezu sa zajedničkim područjem EU – Rusija.⁵

Inicijativa za njezinim stvaranjem odnosi se na pokušaje nordijskih država da se aktivnije angažiraju u regiji i pronađu svoj položaj u međunarodnim odnosima nakon završetka hladnog rata (Bergman 2006). Efektivni utjecaj inicijative na europskoj razini zabilježen je tek nakon ulaska Finske i Švedske u EU 1995. godine, gdje se posebno istaknula Finska neprestano lobirajući za tu svrhu. Spomenuti primjer suradnje nordijskih zemalja u promociji nacionalnih interesa pokazuje kako male članice EU-a mogu utjecati na kreiranje „dnevnog reda“ i ishod europske integracije. Naime, države njeguju desetljećima dugu tradiciju suradnje, tijekom koje su uspostavljene formalne i neformalne veze, poslije transferirane na razinu EU-a. Ako se države naviknu na promoviranje svojih nacionalnih pitanja kroz suradnju s drugim državama (model olimpijskih krugova), proces planiranja „dnevnog reda“ i donošenja odluka može postati transparentnijim, a države lakše mogu promicati svoje interese u sve heterogenijoj EU.

Nadalje, kao primjer male države koja koristi normativnu moć kao faktor utjecaja u međunarodnim odnosima ističe se Švedska i njezina

4 http://eeas.europa.eu/north_dim/index_en.htm (5.09.2012.)

5 http://eeas.europa.eu/north_dim/index_en.htm (6.09.2012.)

potpora prevenciji sukoba. Poriv za zagovaranjem normi može se bazirati na ambiciji male države da prenese dio povijesno važnih vrijednosti koje su utkane u njezinim unutarnjim odnosima poput vladavine zakona, arbitraže sukoba, konsenzusa te društvene solidarnosti. Naime, jednom kad se institucionaliziraju u diskursu, politikama i programima, norme postaju moć te uvode praksu koja prije nije bila relevantna (Legro 2000, 420). No, to ne podrazumijeva da će norma biti prihvaćena i na razini organizacije. Treba spomenuti kako je Švedska uspjela na neki način prenijeti svoju dobru praksu i iskustva na razinu EU-a s obzirom na tradicionalnu ulogu promicatelja *soft* pristupa međunarodnoj sigurnosti poput operacija čuvanja mira u okviru UN-a još od vremena kada je glavni tajnik organizacije bio Dag Hammarskjöld. Već 1991. godine Švedska je istaknula prevenciju konflikata kao sredstvo međunarodne zajednice da izbjegne ratove, a sama ideja je oblikovana kao moralni i humanitarni imperativ odgovornoga međunarodnog društva. Kako su EU i UN razvili pristupe koji su naglašavali značenje detektiranja temeljnih uzroka nasilnih sukoba, taj aspekt švedske interpretacije prevencije sukoba je ojačan (Björkdahl 2002, 92). U slučaju korištenja normativne moći prevencije sukoba generalno je viđena kao moralno uvjerljiva te se odlično uklapala u okvir *soft power* imidža EU-a. Švedska je nastojala reformulirati svoju vanjsku politiku s obzirom da je izgubila veći dio svoga prijašnjeg potencijala pretvarajući se u neutralnu, miroljubivu i ekonomski nezavisnu državu blagostanja. U tom se trenutku okrenula implementaciji tzv. „doktrine malih država“ koja implicira njihove zajedničke akcije provedene u zajedničkom interesu s ciljem dobivanja većeg utjecaja u svijetu kojim dominiraju super-sile (Malmborg 2001, 161).

Kraj hladnog rata bio je svojevrsni zamašnjak za Švedsku naglasivši potrebu za stvaranjem novog identiteta. Iskustva i preventivne misije UN-a u Makedoniji omogućila su joj kanaliziranje vanjskopolitičkih koncepata u prevenciju sukoba (Eliasson 2004, 41). Ubrzo je uslijedilo prihvaćanje strategije na području prevencije sukoba (*Preventing Violent Conflict – Swedish Action Plan*)⁶ koja je postala osnova za preventivnu politiku s ciljem praktične operacionalizacije kroz implementaciju mjera (DS 1999: 24: 1) Prezentirane mjere činile su dio međunarodnog dnevnog reda u kontekstu vanjskih i sigurnosnih politika drugih država u međunarodnim organizacijama. Upravo je spomenutom činjenicom Švedska postala promotor normi te je korak po korak stvarala za sebe mjesto u Europskoj uniji (Björkdahl 2007: 20).

Već na sastanku Europskog vijeća u Kölnu u lipnju 1999. godine prevencija sukoba našla se na proširenom sigurnosnom „dnevnom redu“. Prilikom

6 <http://www.government.se/content/1/c6/09/37/14/aad1f9e6.pdf> (1.09.2012.)

samog razvoja koncepta potrebno je osigurati brojne faktore kako bi se realizirala promocija normi. Kako njezine ambicije ne bi ostale nezamijećene, Švedska je odlučila iskoristiti privilegij predsjedavajuće EU-a posjedujući ne samo informacijske i proceduralne izvore, nego i normativni utjecaj koji može biti korišten za ohrabrivanje prihvaćanja normi i promjenu normativnih uvjerenja (Tallberg 2006). Nakon pripremanja temelja kroz neformalne sastanke i bilateralne konzultacije prevencija sukoba je predstavljena kao važna obveza Švedske za vrijeme predsjedavanja u prvoj polovini 2001. godine (Svensson 2000, 24). Kao najvažniji doseg ističe se inkorporacija iste u *acquis communautaire* uvođenjem programa za prevenciju nasilnih sukoba – *EU Programme for the Prevention of Violent Conflict* (poznatiji kao *Göteborg Programme*). Švedski koncept prevencije sukoba postao je široko poznat, ponavljan u većini govora, konferencija i publikacija koje se bave prevencijom sukoba. Time je kontinuirano djelovala na jačanju normativne politike nastojeći spriječiti da ista bude zasjenjena praktičnijim i neposrednijim izazovima. Zahvaljujući dobro promišljenoj strategiji, tradiciji i priznatoj povijesti, Švedska može uspješno djelovati kao intelektualni i normativni vođa u EU.⁷

Spomenuti primjer dokazuje kako zagovaranje normi, tj. korištenje normativne moći kao faktora može oblikovati strategiju malih država s ciljem ostvarivanja utjecaja u međunarodnim odnosima. Švedska je kao mala država u kontekstu EU-a uspjela izgraditi resurse te preuzeti veliku ulogu u vrlo važnom sektoru odlučivanja. Svoje norme prenijela je na razinu EU-a ne odričući se posebnosti te je kao predani zagovaratelj normi uspjela propagirati, konsolidirati i institucionalizirati prevenciju sukoba u politike i prakse EU (Karlas 2005: 164-75).

Neposredno prije ulaska u EU Hrvatska se suočava s potrebom redefiniranja prioriteta vanjske politike koja je od stjecanja neovisnosti prema Joviću bila jednociljna (promicanje jednog cilja dok su svi ostali njemu bili na neki način podređeni). Od 1991. godine hrvatska vanjska politika usmjerila se ostvarivanju stjecanja međunarodnog priznanja, osiguranju teritorijalne cjelovitosti i ulasku u NATO i EU. Postavlja se pitanje može li Hrvatska kao mala država ostvariti utjecaj u zajednici 28 članica te se time etablirati kao mala sila na europskoj pozornici. Kako bi se tome približila, potrebno je što prije definirati glavne smjerove vanjskopolitičkog djelovanja kojima bi inkorporirala vlastite nacionalne interese u zajedničke europske politike (više u: Jović, 2011).

Hill smatra kako malim državama koje ovise o strukturi međunarodnih odnosa kao i podražajima iz međunarodne okoline preostaje razvijanje

7 Vidi više: <http://ebookbrowse.com/eu-programme-for-the-prevention-of-violent-conflicts-pdf-d73554643> (12.09.2012.)

defenzivnih vanjskopolitičkih strategija među kojima ističe opstanak, multilateralizam, specijalizaciju u jednom prioritonom području te politiku šutnje (*quietism*) (Hill, 2003). Hrvatska je nakon početnog razdoblja usmjerenosti na opstanak u trusnoj regiji Zapadnog Balkana, započela s provođenjem multilateralne politike koja se prije svega očitovala u vidu traženja „štita“ kroz ostvarivanje članstva u EU i NATO-u. U suvremenoj fazi hitno je potrebno započeti sa specijalizacijom u određenom području, tj. pronalaženjem niše koju treba ispuniti na razini politika EU-a uzimajući u obzir odrednice Hrvatske kao male države limitiranih financijskih i ljudskih resursa. U svom vanjskopolitičkom djelovanju isključivo će kroz „meku moć“ moći pridonijeti normativnoj moći EU-a, čija osnova leži u reputaciji zagovaratelja ljudskih prava i demokracije. Hrvatska bi u tom smjeru, nastavljajući vanjsku politiku Slovenije (više ili manje uspješnu) koja je kao prioritete uz internacionalizam, rješavanje otvorenih bilateralnih pitanja s Hrvatskom, isticala i ulogu mosta između EU i Zapadnog Balkana (Zupančić, 2011). Kontinuiranim zalaganjem za integraciju ostalih balkanskih država u EU Hrvatska bi pridonosila normativnoj moći EU-a, a stvaranjem dugoročne strategije prema regiji kroz simbiozu djelovanja znanstvenih instituta, političkih institucija i biznisa profilirala bi se kao zagovaratelj normative moći u susjednim državama.

ZAKLJUČAK

Male države tijekom povijesti traže svoje mjesto u međunarodnim odnosima. Korištenjem različitih parametara kvantitativne i kvalitativne analize usložnjava se mogućnost njihova egzaktnog definiranja i stvaranja cjelovitog pristupa državama kao glavnim akterima u međunarodnoj zajednici. Male države u politološkim analizama izjednačuju se sa slabima, nemoćnima, ovisnima te sa svima onima koji trebaju svojevrsnu protekciju jačeg aktera. No, moć je korisna kategorija u teoriji, ali se teško određuje u praksi. Stoga nije moguće precizno definirati niti komparirati države. Daljnjim analiziranjem njihova vanjskopolitičkog djelovanja dolazi se do zaključka kako isto varira: jednom predstavlja isključiv odgovor na djelovanja koja dolaze izvana (provodeći strategije balansiranja i „uskakanja na vlak“ kroz uključivanje u saveze i druge međunarodne organizacije), ponekad je to ispunjavanje prijašnjih obveza putem *chain gang* ili *buck passinga*, ali isto tako može biti i pokušaj ostvarivanja nacionalnih ciljeva u sklopu zacrtane strategije. Upravo analiziranjem mogućnosti vanjskopolitičkog djelovanja malih država dolazi se do zaključka kako kvantitativni pokazatelji ne određuju njihovu moć i utjecaj u međunarodnim odnosima. Male države pametnom diplomacijom, većom željom za kompromisom, sudjelovanjem u procesu donošenja odluka, umrežavanjem, organiziranim

birokratskim aparatom, prepoznavanjem područja interesa, ekspertizom, inovacijama, izraženim vodstvom, razvijanjem vrijednosti i normi u danom području te njihovim projiciranjem na međunarodnu razinu mogu ostvariti svoje interese. Upornim lobiranjem i korištenjem institucionalnog okvira i metoda za projekciju normi male države stvaraju bazu za izgradnju normativne moći putem koje realiziraju svoj utjecaj u međunarodnim odnosima, ovisno o kontekstu i mogućnosti koaliranja. Primjeri takvog djelovanja malih država su brojni od Danske i politike širenja, skandinavskih zemalja i razvoja Europske sigurnosne i obrambene politike ESOP, Belgije i strategije prema regiji Velikih jezera, Austrije i njezine uloga u promicanju prava malih država prilikom rasprave o Nacrtu ustava. Time one, koristeći se institucijama za projiciranje normativne moći, nastoje kompenzirati svoju ekonomsku i sigurnosnu ranjivost u odnosu na velike države.

LITERATURA

- Archer, Clive and Nugent, Neill. 2002. "Introduction: Small States and the European Union" *Current Politics and Economics of Europe*, 11: 1–10.
- Baechler, Günther. 1998. "Future Relevance and Priorities of Small States " in ed. Goetschel, Laurent. *Small States Inside and Outside the European Union*, Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.
- Balogh, Andrasacques. 1999. "The Atlantic Dimension of Central European Security" in ed. David, Charles-Philippe i Lévesque, Jacques. *The Future of NATO Enlargement, Russia and European Security*. Montreal: McGill –Queen's University Press.
- Bengtsson, Rikard, Elgström, Ole i Tallberg, Jonas. 2004. "Silencer or Amplifier? The European Union Presidency and the Nordic Countries" *Scandinavian Political Studies*, 27 (3): 311 – 334.
- Bergsman, Stefan. 2001. "The Concept of Military Alliance" in ed. Reitner, Erich i Gärtner, Heinz. *Small States and Alliances*. Heidelberg/New York: Physica-Verlag.
- Björkdahl, Annika. 2007. "Norm advocacy: a small state strategy to influence the EU", *Journal of European Public Policy* 15 (1): 135–54.
- Björkdahl, Annika. 2002. *From Idea to Norm: Promoting Conflict Prevention*, Lund: Lund University.
- Carlsnaes, Walter. 2007. "How Should We Study the Foreign Policies of Small European States?" *Nação e Defesa* 117 (Inverno): 7–20.
- Chong, Alan. 2007. *The Foreign Policy Potential of "Small State Soft Power" Information Strategies*. National University of Singapore. dostupno na: <http://turin.sgir.eu/uploads/>
- Christensen, Thomas J. i Snyder, Jack. 1990. "Chain Gangs and Passed Bucks: Predicting Alliance Patterns in Multipolarity" *International Organization*, 44 (2): 138–168.
- Christmas-Møller, Wilhelm. 1983. "Some Thoughts on the Scientific Applicability of the Small State Concept: A Research History and a Discussion", in ed. Höll, Otmar. *Small States in Europe and Dependence*. Vienna: Braumüller.
- Dimitrijević, Vojin i Stojanović, Radoslav. 1977. *Osnove teorije međunarodnih odnosa*, Beograd : Službeni list SFRJ.
- Dougherty, James E. i Pfaltzgraff, Robert L. 2001. *Contending Theories of International Relations: A Comprehensive Survey*. New York: Longman.
- East, Maurice A. 1973. "Size and Foreign Policy Behavior: A Test of Two Models" *World Politics*, 25 (4): 556–576.

- Ethridge, Thomas. 2004. Small-States Foreign Policy: An Analysis of Kiribati, Nauru, Palau, Tonga and Tuvalu. Eastern Illinois University, dostupno na: http://pol.illinoisstate.edu/downloads/icsps_papers/2004/
- Goetschel, Laurent. (ed.). 1998. *Small States Inside and Outside the European Union*, Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.
- Haglund, David. G. 1995. "Must NATO fail? Theories, Myths, and Policy Dilemmas" *International Journal* 50 (4): 651-674.
- Hey, Jeanne A. K. 2002. "Luxembourg's Foreign Policy: Does Small Size Help or Hinder?" *Innovation* 15 (3), 211-225.
- Hill, Christopher. 2003. "What is to be done? Foreign Policy as a Site for Political Action" *International Affairs* 79 (2): 233-255.
- Holbraad, Carsten. 1971. *The Concert of Europe: A Study in Germany and British International Theory 1815-1914*. New York: Barnes&Noble.
- Holsti, Ole P., Hopmann, Terrence P. i Sullivan, John D. 1973. *Unity and Disintegration in International Alliances: Comparative Studies*, New York: John Wiley & Sons.
- Höll, Otmar. 1983b. "Introduction: Towards a Broadening of the Small States Perspective", in ed. Höll, Otmar. *Small States in Europe and Dependence*. Vienna: Braumüller.
- Jakobsen, Peter V. 2009. "Small State, Big Influence" *Journal of Common Market Studies* 47 (1): 81-102.
- Jazbec, Milan. 2001. *The Diplomacies of New Small States*. Aldershot: Ashgate.
- Jović, Dejan. 2011. "Hrvatska vanjska politika pred izazovima članstva u Europskoj Uniji" *Politička misao* 48 (2): 7-36.
- Kassimeris, Christos. 2009. "Foreign Policy of Small Powers." *International Politics* 46 (1): 84-101.
- Katzenstein, Peter J. 1991. *Small States in the World Market*. Ithaca: Cornell Univ. Press.
- Kay, Sean. 2006. *Global Security in the Twenty-First Century*, Maryland: Rowman & Littlefield Publishers.
- Keohane, Robert O. 1969. "Lilliputians' Dilemma: Small States in International Politics" *International Organization* 23 (2): 291- 310.
- Kirt, Romain i Waschkuhn, Arno. 2001b. "Was ist und zu welchem Zweck betreibt man Kleinstaatenforschung? Ein Plädoyer für die wissenschaftliche Beschäftigung mit kleinen Nationen", in ed. Kirt, Romain i Waschkuhn, Arno. *Kleinstaaten-Kontinent Europa: Probleme und Perspektiven*. BadenBaden: Nomos.

- Knudsen, Olav. F. 1996b. "Analysing Small-State Security: the Role of External Factors", in ed. Bauwens, W., Clesse A i Knudsen, O.F., *Small States and the Security Challenge in the New Europe*. London: Brassey's.
- Legro, J. (2000). "The transformation of policy ideas" *American Journal of Political Science* 44 (3): 419-432.
- Liska, George F.1968. *Nations in Alliance: The Limits of Interdependence*, Baltimore: John Hopkins University Press.
- Magnette, Paul i Nicolaidis, Kalypso. 2005. "Coping With the Lilliput Syndrome: Large vs Small States in the European Convention" *European Public Law* 11 (1): 83-102.
- Malmberg, Mikael. 2001. *Neutrality and State-building in Sweden*. New York: Palgrave Macmillan.
- McGowan, Patrik. J. i Gottwald, Klaus. P. (1975). "Small state foreign policies. A Comparative Study of Participation, Conflict, and Political and Economic Dependence in Black Africa" *International Studies Quarterly* 19 (4): 469-500.
- Milardović, Anđelko.1997. *Uvod u politologiju*. Osijek, Zagreb, Split: Pan Liber.
- Modelski, George.1962. *A Theory of Foreign Policy*. New York: Praeger.
- Moses, Jonathon W. 2000. *Open States in the Global Economy: The Political Economy of Small-State Macroeconomic Management*. New York: Macmillan
- Mouritzen, Hans i Wivel, Anders. 2005. *The Geopolitics of Euro-Atlantic Integration* London: Routledge.
- Neumann, Iver B. i Gstöhl, Sieglinde. 2004. *Lilliputans in Gulliver's World? Small States in International Relations*. Reykjavik: Institute of International Affairs.
- Reiter, Erich i Gärtner Heinz. 2001. *Small States and Alliances*, Heidelberg; New York: Physica-Verlag.
- Rothstein, Robert L. 1968. *Alliances and Small Powers*. New York: Columbia University Press.
- Schimmelfenning, Frank. 2003. *The EU, NATO and Integration of Europe: Rules and Rhetoric*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Sjursen, Helene. 2006a. "What kind of power?" *Journal of European Public Policy* 13 (2): 169-181.
- Sjursen, Helene 2006b. "The EU as a 'normative power: how can this be?" *Journal of European Public Policy* 13 (2): 235-51.
- Skander, Nasra. 2010. Weak Power, Great Influence: Small States in EU Foreign Policy. The Case of Belgium and Greece. dostupno na: <http://www.ies.be/files/Nasra-E1.pdf>
- Snyder, Glenn. H. 1997. *Alliance Politics*. London: Cornell University Press.

- Tallberg, Jonas. 2006. *Leadership and Negotiation in the European Union*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Thorhallsson, Baldur. 2000. *The Role of Small States in the European Union*. Aldershot: Ashgate.
- Thorhallsson, Baldur i Wivel, Anders. 2006. "Small States in the European Union: What do We Know and What Would We Like to Know?" *Cambridge Review of International Affairs* 19 (4): 651-668.
- Tunkrova, Lucie. 2008. "The Power of Small States in the European Union: the Case of Finland and the Northern Dimension Policy" *Contemporary European Studies* 1: 5-22.
- Udovič, Boštjan i Svetličič, Marjan. 2011. Trio Matters? The Case of Slovene EU Council Presidency, <http://www.wiscnnetwork.org/porto2011/getpaper.php?>
- Vital, David. 1967. *The Inequality of States: A Study of the Small Power in International Relations*. Oxford: Clarendon Press.
- Vogel, Hans. 1979. *Der Kleinstaat in der Weltpolitik: Aspekte der schweizerischen Aussenbeziehungen im internationalen Vergleich*. Frauenfeld: Huber.
- Vukadinović, Radovan. 2004. *Međunarodni politički odnosi*. Zagreb: Politička kultura.
- Vukadinović, Radovan. 2005. *Teorije vanjske politike*. Zagreb: Politička kultura.
- Wallace, William. 1999. "Small European States and European Policy-Making: Strategies, Roles, Possibilities". in ed. Wallace, William. *Between Autonomy and Influence: Small States and the European Union*. Oslo: Arena.
- Walt, Stephen M. 1990. *The Origin of Alliances*, Ithaca: Cornell University Press.
- Waterman, Harvey, Zagorcheva, Dessie i Reiter, Dan. 2001-2002. "Correspondence NATO and Democracy" *International Security* 26 (3): 221-235.
- Wendt, Alexander. 1995. "Constructing International Politics" *International Security* 20 (1): 71-81.
- Wendt, Alexander. 2006. Social Theory as Cartesian Science: An Auto - critique from Quantum Perspective in ed. Adler, A. *Seizing the Middle Ground: Constructivism in World Politics: Alexander Wendt and its Critics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Zupančič, Rok. 2011. "Normative Power as a Means of a Small State in International Relations: The Role of Slovenia within 'the EU Concert' of Normative Power in the Western Balkans" *Romanian Journal of European Affairs* 11 (4): 56-76.

SUMMARY

THE FOREIGN POLICY OF SMALL STATES: NORMATIVE POWER AS AN IMPACT FACTOR IN INTERNATIONAL RELATIONS

International Relations as a sub - discipline of political science only partially defined states as the main actors, focusing primarily on the relationship and positioning of great powers that define the world politics on their own. Small states have remained on the margins of scientific interest, limited by different quantitative and qualitative determinants, the ability to influence and project power in international relations, as well as by representing figures on the chessboard on which the main moves are those drawn by great powers. By fulfilling one of its most important foreign policy goals of joining NATO in 2009 and just before entering the European Union in July 2013, Croatia faces the need to redefine its foreign policy priorities, taking into account the strength and limitations of the position of small state in the international community. In this regards the authors attempt to demarginalize a scientific discourse on small states by focusing on the following aspects: (1) definition of small states and their role in the international community, (2) an analysis of the foreign policy of small states, (3) study of multilateralism (joining alliances and regional integration as the most common foreign policy strategies of small states) (4) theoretical analysis of the normative power as a factor in foreign policy influence of small states, and (6) by using cases of Nordic countries to demonstrate how small states increase their influence in international relations by uploading norms; at the same time providing action guidances to Croatia as a future small EU member state.

Key words: small states, foreign policy, normative power, Northern Dimension